

Sociálny rozmer reformy SRP

1. AKÝ JE SOCIÁLNY ROZMER RYBÁRSTVA EÚ?

V roku 2007 bolo v EÚ v rybárstve zamestnaných celkovo takmer 355 000 osôb na plný úväzok (vrátane rybolovu, akvakultúry, spracovania a doplnkových služieb poskytovaných iným segmentom). V segmente rybolovu bolo zamestnaných 145 000 (46 %), v spracovateľskom sektore 137 000 (34 %) a v akvakultúre 55 000 (16 %) osôb. V doplnkových službách boli zamestnané zvyšné 4 % osôb (18 000). Malé pobrežné flotily (plavidlá do 12 metrov s pasívnym výstrojom) predstavujú približne 40 % zamestnanosti v sektore rybolovu a približne 80 % rybárskych plavidiel EÚ.

V porovnaní s celým hospodárstvom EÚ predstavuje rybárstvo menej ako 0,2 % celkovej zamestnanosti v EÚ. V niektorých členských štátoch (napr. v Grécku, 1,5 %) alebo v určitých regiónoch (napr. v Galícii, Španielsko, 3 %) alebo v niektorých pobrežných spoločenstvách (napr. Killybegs, Írsko, 68 %) je však toto odvetvie významným zdrojom pracovných miest. Vývoj zamestnanosti je negatívny a zodpovedá vývoju vo väčšine primárnych odvetví v EÚ – od roku 2002 klesla zamestnanosť v segmente rybolovu o 31 % a v akvakultúre o 16 %. V sektore spracovania sa zamestnanosť znížila iba o 6,5 %, pretože toto odvetvie čoraz viac závisí od dovozov z rôznych členských štátov alebo z tretích krajín.

2. AKÉ SÚ SOCIÁLNE ASPEKTY RYBNÉHO HOSPODÁRSTVA V EÚ?

Okrem uvedeného **znižovania zamestnanosti** (najmä v sektore rybolovu) sa na základe posúdenia vplyvu reformy SRP ako kľúčový problém ukázala **nízka atraktivnosť** sektora rybolovu, najmä pre nové generácie rybárov. Z nedávnej štúdie vykonanej v 24 pobrežných spoločenstvách vyplýva, že pre flotily je čoraz ťažšie naplniť posádky miestnymi dostatočne kvalifikovanými osobami a že sa musia uchýľovať k zamestnávaniu cudzincov alebo (pokiaľ ide o malé flotily) musia zamestnávať osoby aj po dosiahnutí zákonom stanoveného veku odchodu do dôchodku.

Tento nedostatok atraktívnosti je výsledkom kombinácie relatívne nízkych miezd (v porovnaní so zamestnaním na pevnine), ťažkých pracovných podmienok a obáv o bezpečnosť. Okrem toho **sa počet pracovných miest závislých od rybárstva vo väčšine pobrežných oblastí znižuje**, čo ohrozuje budúcu existenciu niektorých z nich.

Okrem toho činnosť v oblasti akvakultúry v Európe v posledných rokoch stagnovala a teda nebola zdrojom tak prepotrebných pracovných miest vo vnútrozemských a pobrežných oblastiach Európy. Akvakultúra má potenciál tvorby väčšieho množstva atraktívnych pracovných miest (s vyšším priemerným platom a pracovnými podmienkami, ktoré sú lepšie ako v prípade rybolovu), no tento potenciál ešte Európa plne nevyužila.

3. ČO BY SA STALO, KEBY SA REFORMA SRP NEUSKUTOČNILA?

Zo simulácií v rámci posúdenia vplyvu reformy SRP vyplýva, že v prípade, ak sa reforma SRP neuskutoční, znižovanie zamestnanosti v rybolove bude pokračovať stálym tempom o 1 až 2 % ročne. Kvalita zamestnanosti z hľadiska miezd a bezpečnosti zostane na nízkej úrovni. Takýto vývoj bude mať vážne negatívne dôsledky pre životaschopnosť zraniteľných pobrežných spoločenstiev.

4. AKÉ SÚ SOCIÁLNE CIELE REFORMOVANEJ SRP?

Sociálna udržateľnosť je jedným z hlavných cieľov SRP a reformovaná SRP sa zameriava na dosiahnutie týchto stredno- a dlhodobých cieľov v sociálnej oblasti:

- odvrátenie znižovania zamestnanosti v rybárstve, najmä v rybolove;
- zvýšenie atraktívnosti rybárstva a jeho transformácia na zdroj pracovných miest vysokej kvality;
- zabezpečenie životaschopnosti pobrežných spoločenstiev podporou hospodárskeho rastu a pracovných miest;
- uľahčovanie prechodu na udržateľný rybolov;
- využívanie potenciálu európskej akvakultúry na rozšírenie a vytváranie nových pracovných miest vo vnútrozemskej, ako aj v námornej akvakultúre.

Všetky nástroje novej SRP by mali prispievať k dosiahnutiu týchto cieľov. Hlavným nástrojom novej SRP v tejto súvislosti však je nový Európsky fond pre námorné otázky a rybárstvo (EFNR). EFNR predstavuje v porovnaní s Európskym fondom pre rybárstvo (EFR) zásadnú zmenu prístupu k verejnému financovaniu rybárstva prostredníctvom toho, že sa skôr orientuje na kolektívne akcie a na schopnosť pobrežných oblastí prežiť než na dotácie pre flotily, z ktorých majú najväčšie výhody majitelia plavidiel. EFNR preto navrhuje zrušiť väčšinu súčasných opatrení zameraných na flotily a namiesto toho použiť časť financovania na dosiahnutie hospodárskej životaschopnosti flotíl a sektora akvakultúry (inovácie, pridaná hodnota a marketing) a na podporu rozvoja a diverzifikácie oblastí závislých od rybolovu.

5. AKO ODVRÁTIŤ ZNIŽOVANIE ZAMESTNANOSTI V RYBÁRSTVE?

Predpokladom sociálnej udržateľnosti je čo najrýchlejšie dosiahnutie environmentálnej udržateľnosti. Zo simulácií v rámci posudzovania vplyvu reformy SRP vyplýva, že po dosiahnutí maximálneho udržateľného výnosu sa bude zvyšovať aj TAC. Celkové zvýšenie bude do roku 2020 predstavovať minimálne 20 %. **Takéto výrazné zvýšenie má potenciál tvorby nových pracovných miest v rybolove**, čo dokazuje aj skutočnosť, že na základe simulácií možno predpokladať, že sa zamestnanosť na jedno plavidlo zvýši už v roku 2017. Zodpovedá to aj skúsenostiam krajín ako Nový Zéland, kde používanie nástrojov riadenia umožňujúcich prechod na udržateľný rybolov, ktoré sú veľmi podobné nástrojom navrhnutým v rámci reformy SRP, nakoniec viedlo k väčšiemu množstvu úlovkov a v dôsledku toho k zvyšovaniu kapitálu a počtu zamestnancov vo flotilách.

Zodpovedá to takisto vlastnej skúsenosti EÚ, keďže 13 zásob EÚ je už úrovni maximálneho udržateľného výnosu a niektoré ďalšie sa na ňu dostanú za dva alebo tri roky. Tak sa umožnili zvýšenia TAC v roku 2012 (napr. okrem mnohých iných sled'a v Keltskom mori, tresky v Írskom mori, čertovitých v juhozápadnom Atlantiku a sled'a v Severnom mori). Ide presne o tieto zvýšenia TAC, ktoré prispeli k zachovaniu zamestnanosti v tomto sektore a ktoré predstavujú značný zdroj dodatočného príjmu rybárov. Ako príklady môžu tieto zvýšenia predstavovať dodatočný príjem 10 miliónov EUR pre rybárov loviacich slede v Keltskom mori, dodatočných 13 miliónov EUR pre rybárov loviacich tresky v Írskom mori alebo dodatočný príjem 12 miliónov EUR pre rybárov loviacich čertovité v západnom Atlantiku. Najvyššie zvýšenie pocítia rybári loviaci sled'ov v Severnom mori, ktorých príjem sa môže zdvojnásobiť na 212 miliónov EUR v dôsledku udržateľného riadenia týchto zásob smerujúceho k maximálnemu udržateľnému výnosu v roku 2015.

Problémom, ktorý súvisí s cieľmi maximálneho udržateľného výnosu, je však tvrdé prechodné obdobie, počas ktorého sa dajú očakávať dodatočné krátkodobé straty pracovných miest vo flotilách EÚ závislých od nadmerného lovu z týchto zásob s nadmernou kapacitou, čím sa vyznačuje väčšina zásob EÚ. Podpora sa poskytne v rámci nového EFNR s cieľom pomôcť rybárom orientovať prechodné obdobie na environmentálnu udržateľnosť. Uvedené údaje sú však jasným dôkazom toho, že ekonomická odmena za krátkodobé ťažkosti stojí za úsilie, ba čo viac, dodatočná ekonomická prosperita bude mať pozitívny vplyv na všetky pobrežné oblasti EÚ.

Zvýšené množstvo úlovkov a produkcia akvakultúry by takisto vytvorili **dodatočnú zamestnanosť v spracovateľskom sektore**. Z odhadov v tejto súvislosti vyplýva, že sa v spracovateľskom sektore vytvorí minimálne 4 500 dodatočných pracovných miest, najmä v pobrežných oblastiach závislých od rybárstva.

Zvýšené zameranie SRP na akvakultúru by so sebou malo priniesť aj dodatočné pracovné miesta v tomto segmente pod podmienkou, že členské štáty náležite uprednostnia akvakultúru v súvislosti so svojou vnútroštátnou správou potenciálnych vnútrozemských akvakultúrnych a pobrežných oblastí. Takisto sa očakáva, že sa pracovné miesta vytvoria v rámci osi 4 EFR, ktorá v súčasnosti začína prinášať výsledky a bude ich prinášať až do roku 2015.

Nakoniec, z odhadov uvedených v posúdení vplyvu EFNR vychádzajúcich zo skúsenosti s iniciatívou LEADER, podľa ktorej bola os 4 modelovaná, vyplýva, že **väčšie zameranie na pilier územného rozvoja by mohlo umožniť vytvoriť približne 12 500 pracovných miest v pobrežných oblastiach** do roku 2022 v námornom sektore, ako aj mimo neho.

6. AKO ZVÝŠIŤ ATRAKTÍVNOSŤ RYBNÉHO HOSPODÁRSTVA?

Zvýšenie atraktívnosti, najmä sektora rybolovu, si vyžaduje opatrenia zamerané na jednej strane na zvýšenie príjmov a miezd a na druhej strane na zlepšenie pracovných podmienok, odbornej prípravy a bezpečnosti.

Lovom z udržateľných zásob by sa takisto zvýšili príjmy a mzdy: zo simulácií v rámci posudzovania vplyvu reformy SRP vyplýva, že **priemerné mzdy sa v rámci reformovanej SRP** v porovnaní so stavom bez reformy **takmer zdvojnásobia**.

Znižovanie nákladov na rybolov alebo zvýšenie príjmov je cieľom týchto opatrení v rámci EFNR:

- opatrenia na uľahčenie prechodu na environmentálne udržateľnú SRP: nákup selektívneho výstroja, investície do vybavenia umožňujúceho skladovanie odvrhnutých úlovkov na palube a investície do potrebných zariadení v prístavoch na vykládku náhodných úlovkov atď.;
- podpora rozvoja marketingu a obchodovania zameraného na zvýšenie príjmov prostredníctvom vyššej účasti na predaji a marketingu svojich výrobkov; podpora kvalitných výrobkov, označovania a certifikácie a podpora vytvárania nových trhov;
- lepšia organizácia trhu prostredníctvom zvýšenej podpory organizácií výrobcov a prostredníctvom podpory kolektívnych projektov, ktoré realizujú organizácie rybárov a
- zameranie na inovácie s cieľom podporiť zavádzanie nových myšlienok a výrobkov v rámci celého hodnotového reťazca;
- podpora nových činností vykonávaných rybármi, ktoré by mohli dopĺňať ich príjem (účasť na riadení sústavy NATURA 2000, zber odpadkov).

EFNR bude dôležitým nástrojom na **zlepšovanie pracovných podmienok, odbornej prípravy a bezpečnosti**. V tejto súvislosti podporí:

- bezpečnostné opatrenia a opatrenia na ochranu zdravia vrátane modernizácie plavidiel,

ako aj individuálneho bezpečnostného vybavenia a príspevku k zlepšeniu pracovných podmienok;

- odborné poradenstvo a odbornú prípravu, na ktorú majú právo manželky rybárov, a pomoc pri prevádzkovaní rodinných rybárskych podnikov a
- odborné vzdelávanie, rekvalifikáciu a celoživotné vzdelávanie.

Prostredníctvom všetkých týchto opatrení by sa mala značne zvýšiť atraktivnosť pracovných miest, najmä v sektore rybolovu. Mali by ich však uprednostniť členské štáty v rámci operačných programov EFNR. Nástroje reformy SRP dávajú členským štátom značný priestor na vlastné rozhodovanie o stanovovaní cieľov v sociálnej oblasti a o ich dosahovaní s iba jednou podmienkou, že preferencie jednotlivých členských štátov neohrozia potenciál reformy SRP spočívajúci v dosiahnutí environmentálnej udržateľnosti z krátkodobého hľadiska.

V záujme ďalšieho zvyšovania atraktivnosti tohto sektora bude dôležité, aby členské štáty rýchlo ratifikovali dva významné dohovory týkajúce sa rybárov, t. j. Dohovor ILO C 188 o práci v rybolove a Dohovor IMO o normách v oblasti odbornej prípravy, certifikácie a strážnej služby týkajúcich sa zamestnancov na rybárskych plavidlách.

Komisia okamžite podporí sektor akvakultúry, aby sa prekonala stagnácia, ktorou sa táto hospodárska činnosť vyznačovala v EÚ posledných 15 rokov. Na tento účel EFNR navrhuje rozšíriť rozsah pôsobnosti akcií oprávnených na financovanie na podporu činností v oblasti akvakultúry. Cieľom týchto akcií bude zlepšenie konkurencieschopnosti a životaschopnosti rybných fariem a budú sa zameriavať aj na zlepšovanie obrazu o nich a ich vnímania spotrebiteľmi a na plánovanie prispôsobené potrebám výroby a marketingu. Podporou výrobkov s vysokou hodnotou, rozvoja trhu vyplňajúceho medzery v ponuke, vnútrozemskej akvakultúry, multitrofickej akvakultúry atď. a lepším rešpektovaním noriem v oblasti životného prostredia, zdravia a dobrých životných podmienok zvierat by sa takisto podnietil vznik nových foriem príjmov v akvakultúre. Prevádzkovatelia v oblasti akvakultúry by takisto dostali podporu na poradné služby týkajúce sa rozvoja podnikania a konverzie na ekologické riadenie a ekologickú akvakultúru a poskytovanie environmentálnych služieb.

Členské štáty by mali prispieť aj na rozvoj akvakultúry EÚ prostredníctvom administratívneho zjednodušenia, zaistenia pridelovania vôd a priestoru a uľahčovaním vstupu nových subjektov do odvetvia. Mali by sa takisto aktívne zúčastňovať na budúcej otvorenej metóde koordinácie, ktorá by mohla byť výkonným nástrojom na vytvorenie vnútroštátnej stratégie.

7. AKO ZABEZPEČIŤ DLHODOBÚ SCHOPNOSŤ PREŽITIA POBREŽNÝCH SPOLOČENSTIEV?

EFNR sa zameriava na ľudí, najmä malých rybárov, a na pobrežné oblasti závislé od rybolovu.

Na malých rybárov sa zameriava prostredníctvom zahrnutia im určených opatrení (napr. poradné služby v oblasti podnikania), zvýšenej intenzity pomoci a vytvárania prepojení medzi pridelovaním finančných prostriedkov a podielom týchto flotíl. Pokiaľ ide o oblasti mimo EFNR, nová SRP by zachovala súčasné prístupové obmedzenia do 12 námorných míľ a existujúce ustanovenia týkajúce sa kontroly, napr. o výnimke vo vybavení plavidla monitorovacím systémom.

Pokiaľ ide o pobrežné spoločenstvá, EFNR vychádza z úspechu osi 4 EFR a poskytuje zvýšené možnosti financovania udržateľného rozvoja oblastí rybárstva, nepovinnú koordináciu EFNR s miestnymi prameňmi dostupnými v rámci EFRR a EPFRV a s vyššie financovanie, ktoré je celkovo dostupné.

Integrované stratégie miestneho rozvoja by sa mali stať nástrojom pre pobrežné oblasti na podporu nových príležitostí na zamestnanie v rybnom hospodárstve alebo mimo neho. Potenciál na túto ekonomickú diverzifikáciu je veľký a zahŕňa vytváranie pracovných miest v dynamicky sa rozvíjajúcich nových námorných sektoroch, napr. v rybárskom cestovnom ruchu a pri zhodnocovaní kultúrneho dedičstva rybného hospodárstva. Zároveň môžu podporiť zvyšovanie príspevku rybných hospodárstiev a činností v oblasti akvakultúry k miestnym ekonomikám prostredníctvom opatrení, ktorých cieľom je zvýšenie ich hodnoty.

EFNR takisto po prvý krát zahŕňa pilier INP riadený centrálnou. Jeho implementácia prispeje k preskúmvaniu nových možností rastu a tvorby pracovných miest v námornom hospodárstve a v pobrežných regiónoch.

Členské štáty môžu prijať aj dodatočné opatrenia v rámci EFR prostredníctvom väčšej orientácie na os 4, ako spôsobu zrýchliť proces tvorby pracovných miest, ktorý sa už v mnohých pobrežných oblastiach začal.

Nakoniec, užšia koordinácia financovania EÚ – prostredníctvom spoločného strategického rámca, zmlúv o partnerstve a miestneho rozvoja riadeného Spoločenstvom – otvára nové možnosti na tvorbu pracovných miest v oblastiach závislých od rybárstva. Napríklad Európsky sociálny fond možno využívať na preškolenie a získavanie nových zručností rybárov, zatiaľ čo z projektov zameraných na mestskú obnovu financovaných v rámci EFRR môžu mať priame výhody pobrežné spoločenstvá.